

فاطر

کلیدواژه: فاطر، آفرینش، عالم هستی.

پرسش: معنای واژه فاطر در آیه ۱ **سوره فاطر** با توجه به معناشناسی **ابن عباس** که برای تفسیر آن، داستان دیدن دو اعرابی را می‌گوید و به این نتیجه می‌رسد که فاطر یعنی کسی که اول چیزی را **خلق** کرده است؛ چیست؟

پاسخ: **قرآن کریم** توصیفات بسیاری را در مورد **خداوند** ذکر کرده است؛ از جمله آنها آیه مورد بحث است: «**الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ**»؛

[۱] **فاطر (۲۵)**، آیه ۱.

سپاس خدایی را که آسمان‌ها و زمین را به وجود آورد.»

فهرست مندرجات

- ۱ - واژه شناسی
- ۲ - اطلاق فاطر بر ذات خداوند
- ۳ - معنای فاطر السموات
- ۴ - روایتی از ابن عباس
- ۵ - فاطر در قرآن و حدیث
- ۶ - پانویس
- ۷ - منبع

واژه شناسی

صفت «فاطر (پدید آورنده)»، **اسم فاعل** از ماده «فطر» است و بر گشودن شیء و آشکار کردن آن، دلالت دارد و از این‌رو، در مورد شکافتن و آفریدن و ایجاد ابتدایی به کار می‌رود.

اصل کلمه فاطر از «ف ط ر» است در لغت به معنای شکاف طولی است؛ یعنی چیزی را از درازا بریدن.

[۱] **راغب اصفهانی، حسین بن محمد، المفردات فی غریب القرآن، ج ۱، ص ۲۸۲، دارالعلم، الدار الشامیة، دمشق، بیروت، چاپ اول، ۱۴۱۲ ق.**

اطلاق فاطر بر ذات خداوند

با توجه به معنای فاطر، می‌توان دقت ظریفی را از تعبیر **قرآن** به دست آورد و آن این‌که آفرینش موجودات به مانند این بوده که **نور** هستی و وجود، **ظلمت** و عدم را شکافته و از درون آن به بیرون آمده است. این تعبیر در مورد آفرینش به کار می‌رود، به ویژه با توجه به علوم روز که می‌گوید مجموعه عالم هستی در آغاز توده واحدی بوده که تدریجاً شکافته شده و بخش‌هایی از آن جدا گردیده، اطلاق کلمه «فاطر» بر ذات پاک خداوند مفهوم تازه‌تر و روشن‌تری به خود می‌گیرد.

[۱] **مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، ج ۱۸، ص ۱۶۵، دار الکتب الإسلامیة، تهران، چاپ اول، ۱۳۷۴ ش.**

معنای فاطر السموات

در مورد معنای «فاطر السموات» نیز ارباب لغت آورده‌اند: «فاطر السموات؛ یعنی **خالق** و ایجادکننده **آسمان**»
«فاطر السموات أی خالقها و مبتدعها و مخترعها»؛

[۱] **طریحی، فخر الدین، مجمع البحرین، ج ۳، ص ۴۱۰.**

روایتی از ابن عباس

از ابن عباس نیز نقلی وجود دارد که همین معنا را تأیید می‌کند. وی می‌گوید: «معنای فاطر را ندانستم، تا روزی که دو عرب بادیه‌نشین نزد من آمدند و در چاهی اختلاف داشتند، یکی از آنها گفت: «انا افطر بها ای ابتدأت حفرها» [۵] مجلسی، مجدناقر، بحار الانوار، ج ۸۱، ص ۳۶۹، مؤسسة الطبع و النشر، بیروت، چاپ اول، ۱۴۱۰ ق. این گفتار عرب بادیه‌نشین، سبب شد وجه استفاده از این لفظ برای ابن عباس آشکار شود.

فاطر در قرآن و حدیث

صفت «فاطر» در قرآن کریم، شش بار یاد شده و در احادیث، خدای والا، پدید آورنده آسمان‌ها و زمین و موجودات میان آنها و پدید آورنده گونه‌های آفریده‌ها دانسته شده است. ریشه فاطر بودن خدای پاک، توانایی و فرزاندگی اوست.

پانویس

۱. ↑ فاطر (۲۵)، آیه ۱.
۲. ↑ راغب اصفهانی، حسین بن محمد، المفردات فی غریب القرآن، ج ۱، ص ۳۸۲، دارالعلم، الدار الشامیة، دمشق، بیروت، چاپ اول، ۱۴۱۲ ق.
۳. ↑ مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، ج ۱۸، ص ۱۶۵، دار الکتب الإسلامیة، تهران، چاپ اول، ۱۳۷۴ ش.
۴. ↑ طریحی، فخر الدین، مجمع البحرین، ج ۳، ص ۴۱۰.
۵. ↑ مجلسی، مجدناقر، بحار الانوار، ج ۸۱، ص ۳۶۹، مؤسسة الطبع و النشر، بیروت، چاپ اول، ۱۴۱۰ ق.

منبع

پایگاه اسلام کوئست برگرفته از مقاله «فاطر» تاریخ بازبینی ۱۳۹۶/۳/۸.
برگرفته از مقاله «فاطر» تاریخ بازبینی ۱۳۹۶/۳/۸.

رده‌های این صفحه : [تفسیر](#) | [قرآن شناسی](#) | [واژگان قرآنی](#)